



СМІРНОВ

Олексій Анатолійович,
доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри програмного
забезпечення Кіровоградського
національного технічного
університету
(м. Кіровоград)

**РІЖНЯК Р.Я. РОЗВИТОК ІНФОРМАТИКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ
В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ :
МОНОГРАФІЯ / Р. Я. Ріжняк ; [за заг. ред. В. М. Орлика]. – Кіровоград :
КОД, 2014. – 436 с.**

У рецензованій монографії автором досліджені основні закономірності становлення, розвитку та впровадження інформатики та інформаційних технологій у вищих навчальних закладах України в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Ключові слова: монографія, інформатика, інформаційні технології, вищі навчальні заклади України.

В рецензируемой монографии автором исследованы основные закономерности становления, развития и внедрения информатики и информационных технологий в высших учебных заведениях Украины во второй половине ХХ – начале ХХІ в.

Ключевые слова: монография, информатика, информационные технологии, высшие учебные заведения Украины.

In the reviewed monograph the author studied the basic laws of formation, development and implementation of Computer Science and information technologies in higher educational institutions of Ukraine in the second half of the ХХ – ХХІ centuries.

Keywords: Monograph, computer science, information technology, higher education in Ukraine.

Тема впровадження інформатики у вищу освіту – інформатизації навчального процесу, науково-дослідної роботи, моніторингу якості освіти, навчально-методичного забезпечення, управління, апаратного,

телекомунікаційного та технологічного забезпечення інформатизації у вищих навчальних закладах України у визначеному автором часовому проміжку – належить до тих проблем, що вимагають додаткового детального опрацювання. Поява окремих досліджень (Хоменка Л.Г., Малиновського Б.Н., Жабіна С.О., Мігульова О.В. та ін.) частково розв'язує існуючі проблеми і разом з тим ставить перед історичним загалом нові завдання. Монографія автора є, на наш погляд, результативною спробою з'ясувати більш загальні проблеми становлення і розвитку інформатики – вивчення еволюції наукової думки про становлення інформатики як науки, про особливості розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у вищій школі України в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

У вступі автор розкриває читачеві особливості історіографічної та джерельної бази дослідження та його методологію. Автор цілком логічно розбиває увесь історіографічний комплекс на чотири групи праць. Перша група праць розкриває історичні пошуки українських вчених щодо еволюції створення обчислювальної техніки та комплектування засобами обчислювальної техніки вишів України. Праці другої та третьої груп розкривають зміст досліджень вітчизняних та закордонних вчених відповідно щодо історії розвитку кібернетики та інформатики та еволюції розвитку інформатизації навчального процесу у вищій школі. Праці четвертої групи історіографічного комплексу, у яких розкриваються історичні закономірності використання інформаційних технологій в організації діяльності вищої школи України, автор закономірно і логічно поділив у свою чергу на чотири підгрупи досліджень, у яких розкривається історія розвитку комп'ютерних мереж закладів освіти і науки, розподілених програмно-апаратних комп'ютерних середовищ, інформатизації наукових вишівських бібліотек та автоматизованих систем управління (або інформаційних систем) ВНЗ. Не викликає сумнівів позиція автора монографії щодо джерельної бази дослідження, яка репрезентована географічно та типологічно (автор ґрунтовно опрацював архівні документи, нормативно-правову базу інформатизації, статистичні, журнальні

джерела, епістолярну спадщину, музейні фонди). Примітно, що більшість джерел, якими користувався автор, знаходяться в електронній формі. Це логічно пояснюється, перш за все, специфікою предмета дослідження та визначенням історичних рамок. Позитивним моментом рецензованої праці є використання різноманітних методів історичного пізнання: аналітичного, хронологічного, біографічного, системно-структурного, компаративного, типологічного, просопографічного.

У першому розділі монографії автор з метою з'ясування закономірностей становлення та розвитку інформатики та її впровадження у вищу освіту України провів ґрунтовний аналіз нормативно-правового забезпечення розвитку інформатизації вищих навчальних закладів нашої держави. Здійснений Р.Я. Ріжняком аналіз нормативної бази дав можливість визначити основні періоди розвитку правового забезпечення та їхній зміст протягом періоду, починаючи з середини 80-х рр. ХХ ст. до початку ХХІ ст.: створення базових документів та виконавчих органів розвитку інформатики та інформатизації вищих навчальних закладів України, розвиток нормативно-правового забезпечення глобальних програм інформатизації вищої освіти України та побудови інформаційного суспільства, створення нормативно-правової бази вдосконалення результатів виконання глобальних державних програм інформатизації у контексті розв'язання окремих функціональних задач.

Еволюція розвитку наукових ідей про інформатику та впровадження інформаційних технологій у вищих навчальних закладах нашої держави висвітлена автором у другому розділі монографії. Автором здійснений у розрізі вищів різних регіонів країни та у розрізі основних напрямків наукових досліджень ґрунтовний аналіз розвитку наукових пошуків вченими вищих навчальних закладів України з класичної інформатики, з використання інформаційних технологій при організації електронного та дистанційного навчання, з автоматизації та інформатизації наукових бібліотек. На наш погляд, періодизація згаданих досліджень, яка представлена у праці, виконана автором виважено та аргументовано, з ретельним визначенням основних змістовних,

технічних та технологічних закономірності еволюції наукової думки про розвиток інформатики та інформаційних технологій у вищій освіті України.

Представляє інтерес фахівців позиція автора щодо впливу зарубіжних наукових досліджень технології дистанційного навчання на формування українського варіанту організації такого навчання. Автор переконливо продемонстрував виваженість підходу українських науковців до створення вітчизняних наукових основ дистанційного навчання, зосередивши основну увагу на досвіді провідних центрів української дистанційної освіти. Крім того, заслуговує на увагу систематизація автором матеріалів щодо досліджень науковців Інституту кібернетики України з наукового забезпечення комп'ютеризації навчання у вищій школі України.

У третьому розділі монографії автор висвітлив історію розвитку апаратного та програмного забезпечення інформатизації вищої освіти України. Представляє інтерес диференціація за двома основними групами вищих навчальних закладів (а, отже, і рівня їх комплектування комп'ютерною технікою, телекомунікаційним обладнанням та програмним забезпеченням) у залежності від місця, яке займають інформаційно-телекомунікаційні технології у конкретно взятому виші. Цей «алгоритм» дав можливість автору визначити загальну оцінку рівня комплектування вищих навчальних закладів комп'ютерною технікою, телекомунікаційним обладнанням та програмним забезпеченням. Крім того, представляє інтерес для фахівців фактично перший в історичній літературі виклад історії розвитку телекомунікаційних комп'ютерних мереж вищих навчальних закладів та академічних установ України та розвитку грид-інфраструктури вищої освіти та науки України. Виходячи з того, що ця галузь досліджень є досить молодою, можна сподіватися, що її розвиток стане предметом майбутніх історичних досліджень. Але системний аналіз історичних закономірностей та особливостей розвитку освітніх комп'ютерних мереж та розподілених комп'ютерних середовищ закладів освіти та науки проведений автором вперше.

Висновки, якими автор закінчує працю, є аргументованими, логічними, повністю узгоджуються з метою та завданнями дослідження та матимуть певний вплив на подальший розвиток інформатизації вітчизняної вищої школи та на розвиток інформаційних технологій в науці, економіці та суспільному житті країни. Структура монографії у цілому прийнятна, а її текст має завершений характер.

Підсумовуючи, зазначимо, що основні положення, висновки монографії Р.Я.Ріжняка «Розвиток інформатики та інформаційних технологій у вищих навчальних закладах України в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття», введені до наукового обігу документи і матеріали можуть бути застосовані науковцями в подальшій розробці окресленої теми, так як рецензована нами праця помітно розширює наукові уявлення про досліджувану проблематику і є важливим внеском у сучасну історичну науку.